

Aniela Piorunowa

---

50 rocznica "Pamiętnika Literackiego"

Biuletyn Polonistyczny 3/9, 7-11

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

omawiany reprezentuje możliwość inną: po prostu sześć indywidualnych książek o podstawowych okresach literatury polskiej, ułożonych w porządku chronologicznym i ściśle się ze sobą w tym porządku stykających. Suma takich sześciu książek dać powinna, rzecz oczywista, całość zbliżoną do Handbuchu.

Nie tutaj miejsce dyskutować przedwcześnie, jakie zalety i korzyści, a jakie wady i niedostatki może ukazać podobne ujęcie. Po prostu, i to chyba powinno decydować, jest ono koncepcyjnie jedynym, na jakie aktualnie stać obecne pokolenie historyków literatury polskiej.

50 ROCZNICA "PAMIĘTNIKA LITERACKIEGO"

Ukazujący się w roku bieżącym rocznik "Pamiętnika Literackiego" /a wyszły już trzy zeszyty tego rocznika, w tym zeszyt 3 - w pięknej szacie graficznej - poświęcony całkowicie tematyce Millenium/ opatrzony jest numerem LI. PL ma już bowiem za sobą 50 zamkniętych roczników.

Warto przy tej jubileuszowej okazji przypomnieć - choć pokrótce - dzieje tego czasopisma. Przypomnieć właściwie już po raz drugi, bo pierwszy, również skrótowy, przegląd dziejów PL, obejmujący lata 1902-1939, dał J.Krzyżanowski w rozprawie wstępnej do "Bibliografii Pamiętnika Literackiego", opracowanej w r.1948 przez Z.Świdwińską¹.

x

Podając datę powstania PL - rok 1902, pamiętać należy, że pismo to jest właściwie kontynuacją założonego w r.1887, z inicjatywy Romana Pilata, "Pamiętnika Towarzystwa Literackiego im.Adama Mickiewicza", pisma naukowo-literackiego poświęconego krzewieniu naukowej znajomości życia i dzieł poety. W latach 1887-1898 ukazało się sześć roczników tego pisma, pod redakcją R.Pilata.

Po kilkunastu latach owocnej egzystencji "Pamiętnika Towarzystwa Literackiego im.Adama Mickiewicza" kontynuowanie pisma poświęconego studiom wyłącznie mickiewiczowskim okazało się niecelowe. Wówczas powstała myśl rozszerzenia tematyki pisma na całość zagadnień związanych z nauką o historii i krytyce literatury polskiej i myśl ta stała się załączkiem "Pamiętnika Literackiego".

¹ Z.Świdwińska, Bibliografia "Pamiętnika Literackiego" i "Pamiętnika Towarzystwa Literackiego im.Adama Mickiewicza". 1887-1939.Szkicem o "dziejach dwu Pamiętników" poprzedził J. Krzyżanowski. Warszawa 1948.

Zeszyt 1 rocznika I tego nowego "Pamiętnika" ukazał się w r.1902.
Warto tu przypomnieć brzmienie jego karty tytułowej:

PAMIĘTNIK LITERACKI. Czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej, wydawane przez Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, ze stałym współpracownictwem Aleksandra Brücknera, Ignacego Chrzanowskiego, Konstantego M. Górskiego, Józefa Kallenbacha, Stanisława Ptaszyckiego, Stanisława Windakiewicza, pod redakcją Wilhelma Bruchnalskiego, Bronisława Gubrynowicza i Edwarda Porębowicza. Rocznik I, zeszyt 1. We Lwowie. Nakładem Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Z drukarni E. Winiarza 1902.

Zeszyt ten, liczący 192 strony, ofiarowany został przez Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza "Antoniemu Małeckiemu w osiemdziesiątą rocznicę urodzin".

Podkreślając silną więź nowego pisma z "Pamiętnikiem Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza", redakcja zapowiadała jednak, że pragnie "obok postaci i dzieł wieszczą rozszerzyć badania naukowe na pisarzy i dzieła wszystkich epok literatury polskiej, wydobywać z zapomnienia, wyjaśniać historycznie, roztrząsać krytycznie zjawiska nieznane i mało znane, dochodzić związku prądów i okazów literatury polskiej z piśmiennictwem powszechnym, przedstawiać, rozbierać, stosować nowe kierunki i metody historii i krytyki literackiej".

Począwszy od 1 zeszytu rocznika I PL wprowadził układ zamieszczanego na jego łamach materiału według następujących stałych działów: Rozprawy, Notatki, Materiały, Recenzje i sprawozdania - obok których pojawiły się jeszcze sporadycznie działy: Bibliografia i Wspomnienia pośmiertne. Układ ten - w ogólnych zarysach - pismo zachowało do dziś.

Interesujące będzie sięgnąć do zawartości działu rozpraw 1 zeszytu:
St. Windakiewicz: Erotyk Kochanowskiego. Studium. - I. Chrzanowski: O satyrach Naruszewicza. - K. M. Górski: Karpiński w Wiedniu. 1770-71. - J. Kallenbach: Nieznane utwory francuskie Z. Krasińskiego. Na podstawie autografów. - P. Chmielowski: Znaczniejsze teorie dramatu w literaturze polskiej. - E. Porębowicz: Poezja polska nowego stulecia.

Pismo od początku walczyło z trudnościami technicznymi i materialnymi, toteż trzeba było szukać "mecenatów", którzy zasililiby jego kasę i umożliwili egzystencję. Do tych "mecenatów" należało przede wszystkim Ministerstwo Oświecenia Publicznego /później Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego/, a ponadto Fundusz Kultury Narodowej, Kasa im. Mianowskiego, wreszcie Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Poszczególne zeszyty PL ukazywały się w oparciu o rozliczne dotacje społeczne.

Tak np. zeszyt 3-4 r. XXX w roku 1933 /wydany po śmierci B. Gubrynowicza/ posiada adnotację: "Z zasiłku Ministerstwa W.R. i O.P., z subwencji Rady Stoż. miasta Lwowa, z subwencji Kaszy im. J. Mianowskiego, z funduszu im. śp. W. Mińskiego, z funduszu im. śp. Br. Gubrynowicza".

Kreśląc dzieje pisma przypomnieć należy nazwiska wszystkich tych ludzi, których zasługą i trudem powstało owych 50 roczników PL - redaktorów pisma i członków Komitetów Redakcyjnych.

Po trzech latach pracy pierwszej redakcji PL w składzie: W. Bruchnalski, B. Gubrynowicz, E. Porębowicz, zeszyt 1 rocznika IV w r. 1905 redaguje Bronisław Gubrynowicz przy udziale Komitetu Redakcyjnego w składzie: W. Bruchnalski, J. Kallenbach, T. Pini, począwszy zaś od zeszytu 2 tegoż rocznika redakcję obejmuje T. Pini przy współpracy Komitetu Redakcyjnego w składzie: L. German, W. Hahn, K. Jarecki, M. Reiter, K. Wojciechowski.

Nowa zmiana na stanowisku redaktora PL, którym zostaje L. Bernacki, następuje w roczniku VII /1908/. W skład Komitetu Redakcyjnego wchodzi: W. Bruchnalski, W. Hahn, J. Kallenbach, K. Wojciechowski. Począwszy od rocznika XI /1912/ na dziewięć lat redakcję obejmuje W. Hahn, przy czym w skład Komitetu Redakcyjnego - obok dotychczas w nim uczestniczących W. Bruchnalskiego, B. Gubrynowicza, J. Kallenbacha i K. Wojciechowskiego - wchodzi po raz pierwszy J. Kleiner.

Nowa zmiana, tym razem na dwa lata, następuje w roku 1923: roczniki XX i XXI redaguje W. Bruchnalski, w składzie Komitetu Redakcyjnego pojawiają się - obok dotychczasowych - nowe nazwiska: E. Kucharskiego, S. Wierczyńskiego, I. Chrzanowskiego, T. Grabowskiego, K. Kolbuszewskiego. Począwszy od tego rocznika obok ośrodka lwowskiego, który w dalszym ciągu stanowi centralę redakcyjną, w Komitecie Redakcyjnym reprezentowane są ośrodki uniwersyteckie: krakowski, poznański, warszawski, lubelski i wileński.

W latach 1925/26 - 1933, tj. aż do swojej śmierci, redaktorem PL jest B. Gubrynowicz przy współpracy Komitetu Redakcyjnego w składzie: J. Kleiner, E. Kucharski, St. Łempicki; sekretarzem Redakcji jest Ryszard Skulski, ośrodki pozalwowskie reprezentują: I. Chrzanowski, T. Grabowski, K. Kolbuszewski.

Po śmierci B. Gubrynowicza zeszyt 3-4 rocznika XXX /w r. 1933/ ukazuje się pod redakcją L. Bernackiego, W. Bruchnalskiego i I. Chrzanowskiego, przy współpracy Komitetu Redakcyjnego w składzie: J. Kleiner, E. Kucharski, K. Kolbuszewski, St. Łempicki, R. Skulski oraz spoza Lwowa: T. Grabowski /Poznań/, St. Pigoń /Kraków/, M. Kridl /Wilno/, J. Ujejski /Warszawa/. W tym składzie redakcja pracuje do r. 1937.

I wreszcie ostatni przedwojenny, wydany w r.1938, rocznik XXXV PL redagują: K.Kolbuszewski, E.Kucharski, St.Łempicki przy udziale L.Bernackiego, K.Kolbuszewskiego, J.Kleinera, E.Kucharskiego, St.Łempickiego oraz - spoza Lwowa - T.Grabowskiego, St.Pigonia, M.Kridla, J.Krzyżanowskiego.

Pierwszy powojenny, wydany w r.1946, rocznik XXXVI PL, odbiega charakterem i układem od wszystkich dotychczasowych i późniejszych: jest to ujęty w postaci 50 wspomnień pośmiertnych rejestr, jakże niepełny, strat wojennych poniesionych przez polską naukę o literaturze. Redakcję tego rocznika, nie podzielonego na zeszyty, stanowili J.Krzyżanowski i T.Mikulski. W tym składzie redakcja PL pracowała do roku 1950 /roczniki XXXVI-XL/, tj. do czasu, kiedy na karcie tytułowej PL - obok Towarzystwa Literackiego im.Adama Mickiewicza - pojawia się nazwa Instytutu Badań Literackich. Roczники XLI i XLII firmowane są przez obie te instytucje, redaktorami ich są nadal J.Krzyżanowski i T.Mikulski, a Komitet Redakcyjny tworzą K.Budzyk, J. Kott, S.Żółkiewski i M.R.Mayenowa, pod której redakcją zaczyna się, począwszy od r.XLI, ukazywać nowy dział, właściwie podział działu Rozprawy, zatytułowany Zagadnienia języka artystycznego,

x

Począwszy od rocznika XLIII PL ukazuje się jako organ Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Redaktorem naczelnym pisma zostaje T.Mikulski. Siedzibą redakcji jest Wrocław, ale zarówno w Komitecie Redakcyjnym, w którego skład wchodzi przedstawiciele IBL, jak w Radzie Redakcyjnej, pod przewodnictwem J.Krzyżanowskiego, reprezentowane są wszystkie uniwersyteckie ośrodki w kraju.

Charakter pisma zasadniczo w tym okresie się nie zmienia, nie ulega również zmianie brzmienie karty tytułowej: Czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej. W dalszym ciągu również zachowany zostaje wprowadzony od początku układ materiału.

W ostatnim w omawianym okresie L roczniku PL w składzie Komitetu Redakcyjnego obok nazwiska redaktora naczelnego figuruje słowo: vacat. W ciągu tego roku, po śmierci Tadeusza Mikulskiego, który zmarł w sierpniu 1958 r., pismo redagowane jest przez Komitet Redakcyjny w składzie: K. Wyka /zastępca redaktora/, M.Klimowicz, H.Markiewicz, M.R.Mayenowa. Sekretarzem redakcji jest /od r.1954/ J. Gawalkiewicz.

Ten Komitet przygotowuje - jako ostatni w roczniku L - podwójny, 3-4 zeszyt poświęcony pamięci Tadeusza Mikulskiego. Zeszyt ten, oprócz normalnych działów, zawiera - na 158 stronicach - część poświęconą

Mikulskiemu jako człowiekowi, naukowcowi, nauczycielowi. Autorami tej części, jak i całego zeszytu, są przyjaciele i uczniowie Zmarłego.

W roku bieżącym nowe pięćdziesięciolecie PL otworzył rocznik LI, pod redakcją Komitetu Redakcyjnego w składzie: B.Zakrzewski - redaktor naczelny, H. Markiewicz - zastępca redaktora naczelnego, M.Klimowicz, M.R. Mayenowa, K.Wyka. Sekretarzem redakcji pozostaje J.Gawałkiewicz, sekretariat redakcji sprawują nadal: A.Piorunowa /Warszawa/ i Z.Sypułańska /Wrocław/. Bez zmian też pozostaje 9-osobowa Rada Redakcyjna pod przewodnictwem J. Krzyżanowskiego, w składzie: J.Baculewski, J.Z.Jakubowski, Z.Kiemensiewicz, W.Kubacki, St.Pigoń, R. Pollak, Cz.Zgorzelski, S.Żółkiewski.

x

Na zakończenie tego, bardzo skrótego, przeglądu warto dodać, że bibliografia zawartości roczników XLI-L PL /za lata 1950-1959/, tj. za okres, od kiedy PL stał się organem IBL, ukaże się w roku 1961, w opracowaniu J.Gawałkiewicza.

Aniela Piorunowa

Instytut Badań Literackich

KONFERENCJA NAUKOWA POŚWIĘCONA ZAGADNIENIOM POETYKI

Zasygnalizowana w 8 zeszycie Biuletynu Polonistycznego konferencja poświęcona zagadnieniom poetyki odbyła się w dniach 18-28 sierpnia. Przybyło na nią 32 uczonych z 11 krajów Europy i Ameryki /Anglia, Bułgaria, ČSR, Francja, Holandia, Izrael, NRD, Rumunia, Stany Zjednoczone A.P., Węgry, ZSRR/.

Polskę reprezentowały 24 osoby. W sumie wygłoszono 52 referaty, ponadto 6 referatów było przedmiotem dyskusji pomimo nieprzybycia ich autorów. Konferencja miała charakter roboczy, toteż poza referentami udział w niej wzięli jedynie delegowani przedstawiciele katedr uniwersyteckich oraz ci pracownicy nauki, których dorobek i studia wiązały się z przedmiotem konferencji. Ogółem w konferencji uczestniczyło stale około 100 osób.

Nadesłane na konferencję materiały podzielone zostały ostatecznie na 9 grup zasadniczych, wyznaczających kierunek tematyczny /podczas gdy pierwotny, projektowany podział przewidywał 12 takich grup/. Działy te były następujące:

1. Poetyka i lingwistyka; wzajemny stosunek stylów literatury pięknej i stylów języka.